

L'avortament

Un debat infinit

Matias Monfort

Metge ginecòleg

L'avortament no és sinó el fet d'avortar. I avortar, entre altres definicions, és "expulsar el fetus quan encara no és viable". La qual cosa es produeix de manera espontània o provocada. Ací ens centrarem en la forma provocada o voluntària. Es coneix com a Interrupció Voluntària de l'Embaràs (IVE).

La decisió d'interrompre l'embaràs no ha estat mai gaire fàcil per a la dona prenyada. A l'hora de prendre la decisió d'avortar, les dones han estat condicionada per dos classes de factors, l'econòmic (manca de recursos econòmics) i el social (la pressió de la comunitat o de la mateixa família).

El debat sobre aquesta decisió està envoltat de discursos demagògics i hipòcrites, pels interessos polítics o per creences religioses.

Història

En l'època faraònica, a Egipte existia un gran sentit del valor de la vida. L'avortament voluntari era totalment rebutjat, malgrat el reconeixement de la seua pràctica en la realitat quotidiana de la comunitat.

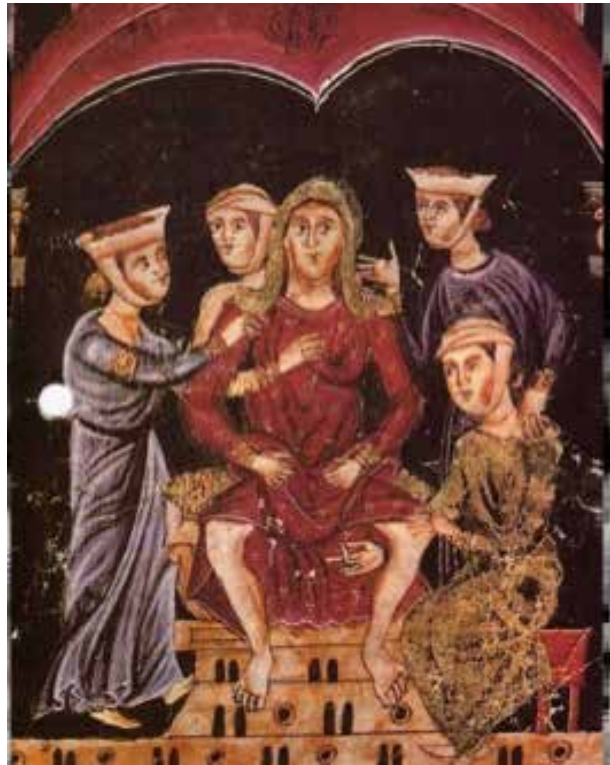
A l'antic món grecoromà, l'avortament no era considerat ni crim ni delictes. Per una banda, **Sòcrates** sostenia que l'avortament era «un dret de les dones i els homes no tenien veu en aquests assumptes». Un altre filòsof estoic, **Epictet**, al segle II, diu que «és equivocat dir-li estàtua al coure en estat de fusió i home al fetus». D'una altra banda, el grec **Hipòcrates** sentenciava en el Jurament hipocràtic «no donaré a ningú una droga mortal encara que em siga sol·licitada, ni donaré consell amb aquest fi. De la mateixa manera, no donaré a cap dona supositoris destructors».

Fou el gran filòsof **Aristòtil** qui li donà un marc espiritual en plantejar que el fetus era totalment mancat d'ànima si no superava els 40 dies des de la seva concepció.

En el s. II, **Sorà d'Efes**, pare de la ginecologia i obstetrícia, en la seva obra mestra *Sobre les malalties de les dones*, desaprovava l'avortament per mitjans físics per considerar-lo molt riscós per a la gestant i promovia l'avortament terapèutic, en cas que la gestació posés en perill la vida de la dona encinta: en aquests casos es privilegiava la vida de la gestant perquè al nonat no se'l considerava un ésser format.

A la Hispània de la baixa edat mitjana, el *Fuero Juzgo de Hispania* «castigaba con la muerte a los que indujeran los abortos mediante la ingesta de yervas y se penaba a la mujer preñada que así lo consentía con público castigo».

La realitat estava molt allunyada de la justícia oficial. De fet, la pràctica de l'avortament era tolerada, fins i tot, justificada, pel desprestigi que suposava davant la societat un fill engendrat fora del matrimoni, per donzelles verges o per home diferent al marit. A més a més, en famílies riques, un fill borbó sense drets podia complicar l'herència de la resta de germans. En circumstàncies com aquestes, s'hi justificava l'avortament voluntari i l'infanticidi durant o després del part

Representació medieval d'un avortament.

de manera molt curiosa. En les *Siete Partidas* **Alfons X el Savi** reduïa els drets dels involucrats en els avortaments, justament perquè la condició clandestina dels mateixos els restava credibilitat, prescrivia que no podien ser testimonis en casos judicials «*quienes fuese probado que dieran yerbas o ponzoña para matar a algunos, o para hacerles otros daños en los cuerpos, o para hacer perder los hijos a las mujeres preñadas*».

Curiosament, sempre era la dona la principal culpable de la situació i sobre qui queia tot el pes de la llei i la deshonra social de l'evidència de l'embaràs com a resultat d'unes relacions sexuals desordenades. Qualsevol que fóra la seua creença religiosa (cristiana, islàmica o jueva).

Fins els nostres dies, l'avortament, tot i haver sigut encarat amb regulacions o, més encara, amb prohibicions, no ha parat de produir-se mitjançant els mètodes i formes més diversos i perillosos.

Sense comptar el breu parèntesi de la Segona República, quan es va legalitzar l'avortament, sent ministra de Sanitat i Assistència Social **Federica Montseny**, les dones espanyoles s'han apanyat per resoldre els embarassos no desitjats amb mètodes casolans de dubtosa efectivitat i sempre perillosos per a la salut de l'embarassada. Millor en aquelles dones amb prou recursos econòmics o relacionades amb membres del camp de la medicina.

Climent V

Francesc I

J. M. Díez Alegria

Les embarassades amb menors recursos recorrien a comares i curadores amb mitjans casolans que no poques voltes les portaven a l'hospital, o al cementeri. Les dones amb recursos podien viatjar a clíniques de països amb lleis més permissives, com ara Anglaterra, Holanda o França

En la dictadura del General Francisco Franco, els avortaments eren efectuats clandestinament per metges i ginecòlegs en el mateix domicili de la interessada, en clíniques privades o públiques, enmascarant el diagnòstic de la intervenció com a «avortament incomplet o diferit», és a dir, una expulsió parcial del fetus o fetus mort intraúter. Les quantitats econòmiques que es creuaven en estos casos eren de bogeria.

Església i avortament

Resulta inexcusable fer una referència a l'Església Catòlica com a part de l'espai cultural on convivim i on exerceix un poder important.

No hi ha a la *Bíblia* gaires referències sobre la qüestió de l'avortament i això explica per què, en els començaments del cristianisme, l'Església no prengué una postura concreta. Va ser sant Tomàs d'Aquino (1225-1274), en el seu escrit *Summa Teologia*, qui fa un seguiment a allò que Aristòtil plantejava en una Grècia incipient expressant que «l'ànima no es fa present abans de la formació del cos». Sense viatjar tant en el temps, sant Agustí (354-430 d.C) considerava que l'embrió no tenia ànima fins el dia 45 després de la concepció. Aquesta postura l'Església la va adoptar el 1312, al Concili de Viena del Delfinat convocat pel Papa Climent V.

Va ser el 1869 quan el papa Pius IX va determinar que els embrions posseïen ànima des del moment de la concepció i ho justificava amb "proves" presentades en els microscopis de l'època, quan els científics van creure veure en l'embrió persones humanes diminutes, "homuncle" considerant que es tractava d'una criatura perfectament formada que només necessitava créixer, per la qual cosa estava dotada d'ànima. Per tant, la pràctica de l'avortament era equivalent a un homicidi.

En l'actualitat, el vicari de Crist, Jorge Bergoglio, fa crida a «la nostra defensa dels innocents no nascuts ha de ser clara, ferma i apassionada perquè està en joc la dignitat de la humanitat, que és sempre sagrada».

Altres veus, dins de l'Església, hi han fet les seues pròpies matisacions. Jose Maria Díez-Alegria, teòleg jesuïta, allà per l'any 1983 afirmava: «Jo que sóc cristià i catòlic, no m'oposo a la despenalització de l'avortament, més aïnes, pense que la llei pot permetre (no imposar) l'avortament en determinats casos. I açò ho

faig sense renunciar a la meua condició humana i cristiana, no dels valors ètics i la seua jerarquia. Car em sembla que hi ha raons greus que avalen la meua opinió».

Legislació espanyola sobre l'avortament

L'IVE ha sigut una pràctica que no sempre ha estat regulada i quan ho ha sigut ha estat una pràctica penalitzada. El Codi Penal Espanyol de 1822 establia penes de reclusió de fins 14 anys per als professionals i fins 8 anys per a les embarassades que avortaren. Durant la Segona República, primer, la llei de novembre de 1936 de la Generalitat de Catalunya, sent conseller Josep Tarradellas, va despenalitzar l'avortament fins les 14 setmanes; més tard, el maig de 1937, faria el mateix Francisco Largo Caballero, en tot l'Estat espanyol.

Ambdues lleis van ser abolides amb l'arribada al poder del dictador general Franco.

En la Llei Orgànica 9/1985, aprovada el 5 de juliol de 1985, es va despenalitzar l'avortament induït en tres supòsits: risc greu per a la salut física o mental de la dona embarassada, violació i malformacions o tares, físiques o psíquiques, en el fetus. D'acord amb aquesta llei, la gestant podia interrompre l'embaràs en centres públics o privats en les primeres 12 setmanes en el cas de violació, en les 22 primeres setmanes en cas de malformació, i en qualsevol moment de l'embaràs en el cas que afectés la salut de la mare.

El 3 de març de 2010 es va promulgar la Llei Orgànica 2/2010 de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs. Aquesta llei té com a objectiu garantir els drets fonamentals en l'àmbit de la salut sexual i salut reproductiva establits per l'Organització Mundial de la Salut (OMS), regular les condicions de la interrupció voluntària de l'embaràs i establir les corresponents obligacions dels poders públics.

La llei va entrar en vigor el 5 de juliol de 2010. Durant les primeres 14 setmanes de l'embaràs la dona podrà prendre una decisió lliure i informada sobre la interrupció del seu embaràs. No hi haurà intervenció de tercers en la decisió. El termini de possibilitat d'interrupció voluntària de l'embaràs augmenta fins a la setmana 22 en casos de «greus riscos per a la vida o la salut de la mare o el fetus». A partir de la vint-i-dosena setmana, només es podrà interrompre l'embaràs en dos supòsits: que «es detecten anomalies en el fetus incompatibles amb la vida» o que «es detecte en el fetus una malaltia extremadament greu i incurable en el moment del diagnòstic i així ho confirme un comitè clínic. En cas de risc per a la vida o la salut de la gestant, després de la setmana 22 l'equip mèdic haurà d'incloure al part obligatòriament.

Josep Tarradellas

Frederica Montseny

Felipe González

L'avortament a la Marina Alta

L'aprovació de la Llei de despenalització de l'Interrupció Voluntària del Embaràs de l'any 1985 va estar precedida per una campanya d'oposició organitzada per grups conservadors i catòlics. Esta campanya hostigà tant àrees sanitàries com els mitjans de comunicació afins, els estaments de l'ensenyament i, fins i tot, promogué manifestacions populars al carrer en la majoria dels municipis de la comarca.

Des de la creació del Centre de Planificació Familiar i Malalties de Transmissió Sexual de la Marina Alta constataren una demanda d'IVEs que anava en creixement. Abans de la despenalització de 1985, els avortaments es produïen en clíniques privades, públiques o clandestines, o en els mateixos domicilis familiars. Les famílies més adinerades solien utilitzar l'avió per acudir a les clíniques de Londres. En canvi, aquelles amb recursos econòmics justets utilitzaven el bus de Benidorm, parada a Ondara i viatge a Lieden (Holanda) o al departament de Pau (França). Una nit en un hostal després de la intervenció i tornada en bus a la parada d'Ondara.

En aquesta època prèvia a la legalització, dues situacions anecdòtiques poden ser aclaridores. D'una banda acudien els pares en demanda de l'IVE per a la seua filla menor d'edat, incloses dones adultes, que per aquells dies de protestes havien encapçalat manifestacions contra la despenalització de l'avortament i a favor de la vida. D'atra banda, sorprenia vore la cara bocabadada d'alguns eclesiàstics, en la mateixa línia de defensa de la vida, davant del coneixement del diagnòstic de malformacions congènites fetals abans de les 12 setmanes d'embaràs, incompatibles amb la vida. Cas on està indicada la Interrupció Voluntària de l'Embaràs a fi d'evitar el turment d'una gestació que finalitzarà amb un nadó sense vida.

La inauguració del Centre de Salut Pública de Dénia l'any 1989, on va tindre la seu el Centre d'Orientació Familiar (COF), suposava disposar de recursos materials per a desenvolupar una tasca informativa envers la comunitat.

El fet que, principalment, joves, algunes menors d'edat, eren les que acudien al COF, ens va plantejar la necessitat de dissenyar un projecte per tal de disminuir la demanda d'IVE.

El projecte tenia un doble vessant, l'informatiu i l'assistencial. L'activitat assistencial consistia en l'obertura d'una consulta només per a jòvens, anomenada Tarda Jove, fora dels horaris habituals per tal d'evitar encontres compromesos amb adults. Les actuacions informatives sobre sexualitat i mètodes anticonceptius

«Les mesures anticonceptives són els fonaments preventius de l'embaràs no desitjat»

dirigides a estudiants de 14 anys van tindre lloc en tots els col·legis públics i privats de la comarca de forma continuada. La resposta del col·lectiu dels ensenyants va ser absoluta, inclosos els col·legis religiosos.

Els resultats d'aquestes accions no es varen fer esperar i ens van sorprendre els resultats obtinguts. Els embarassos no desitjats en menors de 20 anys, a la comarca, presentà una disminució constant en els exercicis següents; més encara en les menors de 17 anys.

A tall de reflexió

La pràctica de l'avortament es perd al llarg de la història de la humanitat. Per a l'embaràs és clar que cal el concurs de dues persones, però les responsabilitats sempre cauran sobre la part femenina. És la dona la responsable de l'embaràs, ho serà en cas d'avortament, de la decisió, davant la llei i davant la comunitat.

Com qualsevol actuació de caràcter sociosanitari, l'avortament, deu tindre unes normes (o lleis) que la regulen. Des de segles, aquesta regulació, ha estat elaborada per la part masculina que conseqüentment l'eximeix de tota mena de responsabilitat. La legislació quasi sempre ha anat dirigida a les classes econòmicament més febles (els privilegiats coneixien, i coneixen, els badalls per a saltar-se la norma).

Resulta obvi que estigmatitzar l'avortament amb el "no mataràs" en la societat actual és un argument sense fonament i no deixa de ser una exaltació de la hipocresia en un món en continua deriva cap a enfrontaments bèl·lics que busca la mort de l'altre, foment de la possessió d'armes encaminades a matar o permetre la mort de milions d'infants per manques alimentàries o sanitàries, sense tindre en compte els avortaments espontanis sobrevinguts per la mateixa causa.

Així doncs, l'eixida d'aquesta problemàtica passa per una evolució de la mentalitat per a encarar la realitat. L'embaràs (i les relacions sexuals) és cosa de dos i la responsabilitat compartida, la informació sobre el funcionament del nostre cos i les mesures anticonceptives són els fonaments preventius de l'embaràs no desitjat i la societat ha d'assumir el suport d'aquests embarassos on es tria l'avortament per motius econòmics.